

An Gannas

© 2012

© gwirbryntyans Mis-Est 2012; dyllys gans Kowethas an Yeth Kernewek ISSN 1469 705X

gwiasva: www.cornish-language.org

niver 428

Mis-Est 2012

pris £1.50

Poblans Kernow

Herwydh niverans an bobel mis-Meurth 2011, dyllys mis-Gortheren 2012, poblans Kernow re gressyas a-dhiworth 499,900 a dus yn 2001 bys yn 532,300, henn yw dhe leverel dre 6.5 kansrann.

(pella derivadow folenn 2)

an mis ma:

folenn 2

❖ Niverans 2011;

folennow 2-3

❖ Nowodhow Gorsedh Kernow;

folennow 3-4

❖ An Sorr ha'n Own, 2;

folennow 4-5

❖ Lyther a Gembra;

folenn 5

❖ Krakkya-Kod;

folennow 6-7

❖ Lyther a Alban;

folennow 7-8

❖ Hwedhel;

folennow 8-9

❖ Arloedh an Bysyowyer;

folenn 10

❖ Steus Kernewek;

folenn 11

❖ Nawbedrek; Paloresow;

folenn 12

❖ Pedrek Geryow;

folenn 13

❖ Krowseryow;

folennow 14-15

❖ Tros an Bys Bras;

folenn 16

❖ Trigvaow.

Niverans Kernow 2011 Poblans

Herwydh niverow soedhogel an niverans 532,300 a dus o trigys yn Kernow mis-Meurth 2011, kressyans a 6.5 kansrann a-dhia 2001.

Henn yw dhe leverel 32,400 moy a dus, po 3,240 pub blydhen (haval orth tre a vraster Lannwedhenek). Doesedh an poblans re dhrehedhas ytho moy es 150 den pub kilometer pedrek.

A'n sommenn 258 mil, 48% o gorreydh, ha 275 mil o benynreydh, 52%.

Herwydh lesrannans der oes ni a wel bos an niverow yndellma:

Oes	Niver a dus	Kansrann
0 dhe 4 bloedh	27,400	5%
5 dhe 14 bloedh	56,100	11%
15 dhe 64 bloedh	333,700	63%
65 dhe 89 bloedh	115,200	22%
90 bloedh +	5,500	1%

Meur a gedhlow pella yma dhe vos avisys y'n termyn a dheu, rag ensampel devedhyans an re nowydh – dineythyansow po trevesigoryon – honanieth, yeth ha moy.

<http://www.cornwall24.net/economy/to-the-three-rs-add-i-for-identity/>

Dhe'n Ynysyow Syllan yth esa kressyans a 5 kansrann, 2,2000 a annedhysi yn 2011, 2,100 yn 2001.

Y'n keth termyn Pow Sows (52.21 nilvil) ha Kembra (3.07 milvil) a devis dre 7.1% y'n keth degblydhen na. Poblans Iwedhon Gledh o 1.81 milvil. Ny veu derivys poblans Alban na hwath.

Kevrenn dhe'n niverans:

<http://www.ons.gov.uk/ons/guide-method/census/2011/index.html>

Gorsedh Berdh Kernow Penn-bloedh

Diworth Gwiasva Gorsedh Kernow:

Marjorie Trevanion, gwedhwes kyns Bardh Meur Dennis Trevanion, re dhrehedhas hy 100^{ves} penn-bloedh ha teylu, kowetha ha berdh eth dhe gevywi arbennik. Marjorie a dheuth ha bos bardhes der apposyans y'n yeth yn 1981 dhe'n Orsedh dhe Egloshal.

Marjorie a ombrofyas yn fenowgh yn kesstrifow an Orsedh hag y'n vlydhen 2008 hi a waynyas piwas y'n klass rag gwers yn Kernewek.

Kannas Bardh Meur Maureen Fuller a ros dhedhi testskrif arbennik a-dhiworth an Orsedh (skeusenn a-ugh).

Gorsedh Berdh Kernow Awen 2012

Yn prysyow hen geltek tremenys, kuntellyansow a veu synsys dhe dylleryow a vri dres Breten Veur. Onan anedha o an kylgh koth a veyn Boskawenn Woen yn Pluw Eglosveryan.

Hemm yw an tyller dewisys warlyna dhe'n kynsa Solempnita Awen yn-dann awtorita Gorsedh Kernow, Dydh Goel Yowann 2012 y hwarva an nessa Awen y'n keth tyller ha'n

tyller may feu synsys an kynsa Gorsedh Kernow yn 1928..

Y hyllir gweles fylm Solempnita an Awen yn gwasva an Orsedh.

Skeusenn Solempnita an Awen

(skeusennow a-dhiworth gwasva Gorsedh Kernow)

Gorsedh Kernow 2012, Ryskammel

Gorsedh Berdh Kernow a vydh synsys an vlydhen ma dhe Ryskammel, dy'Sadorn an 1^a a vis-Gwynngala.

Keffrys ha'n solempnita blydhenyek, termyn vydh gweles piw a vydh agan Bardh Meur Nowydh ha'gan Kannas Bardh Meur nowydh.

Dynnargh dhe'n oll!

A-dhiworth gwasva an Orsedh y hyllir gweles fylmow berr a hwarvosow yn Kernow – rag ensampel Lowender Dy'goel Pyran, Solempnita an Awen dhe Vosskawenn ha Gwarnyans an Orsedh dhe Ryskammel.

An Sorr ha'n Own gans Jowann Richards

An hwedhel ma a veu dyllys yn kynsa gans Kowethas an Yeth Kernewek mis-Me 1995 ISBN 1-899342-13-3 hag a vydh dastyllys yn An Gannas yn deg rann.

2 - Y'n Margh Morel

Yth esa Yowann Vyvyan, ost an Margh Morel, ow sevel a-dryv an barr pan veu igerys an daras ha den ha benyn yowynk a dheuth a-ji. Ev a aswonnis Alan Rodda boghes, hag ev re welsa an venyn yowynk, Beth Roskelli, a-dro dhe'n dre.

'Gorthugher da,' yn-medh ev. 'Ha gorthugher pur dha yw, yn hwir. Lemmy'n, pandr'a allav vy kyrghes dhywgh hwi?'

Alan a ros y worholeth, ha hembraonk Beth dhe voes y'n gornell. Ena, ev a dhehwelis dhe'n barr. Ev a dylis, kemmeres y wedrennow yn-bann, ha mos gansa dhe'n voes mayth esa Beth ow kortos. Yth esa ev war vin esedha pan dheuth an ost dhe'n voes, ha kewsel yn hegar.

'Eus neppyth kamm, syrra?' a wovynnas ev, gans bern. 'Ny vynnay vy omherdhya, mes an dhew ahanowgh a hevel kepar dell wrussowgh gweles boekka gwynn.'

Alan a hedhis, ha mires yn skav orth Beth. 'Wel,' yn-medh ev, 'eus. Yma neppyth kamm, ha koynt. Ny wrussyn ni gweles boekka gwynn, martesyn, mes neppyth re hwarva na yllyn ni konvedhes mann.' Ena, i a leveris dhe'n ost yn kever an dra war an als.

'Wel, wel,' yn-medh Yowann Vyvyan, yn unn brederi. 'Yma neppyth pur goynt omma, yn tevri. Nans yw unn seythun, moy po le, yth esa kopel arall y'n barr ma, a leveris dhymm poran an keth hwedhel. Poran kehalval yw an dhew hwedhel. A nys yw henna koynt?'

Ev a hedhis. Apert o yth esa moy ow tos, mes nys o dhe Yowann Vyvyan hast dhe vos yn-rag, drefenn kemmeres plesour a'n dra. Wor'tiwedh, ev a dhallathas arta.

'Mes yma neppyth hwath moy koynt, lemmy'n,' yn-medh ev, y dhewlagas ow terlenri. 'Yma dew vroder yw trigys omma yn ogas,

Peder ha Davydh Lusmore. Ogas ha tri-ugens bloedh yns i, ha bythkweth ny wrussons i demmedhi. Wel, breder yns i, dell leveris vy, mes ynwedh yth yns i kothmans dha; pup-prys i a wra pup-tra war-barth, ha mos dhe bub tyller war-barth. Ha bythkweth ny glewas denvyth ger vyth yn sorr a'n eyl dh'y gila. Mes nyhewer . . .'

Y'n pols na, daras an diwotti a veu igerys arta, ha Vyvyan a viras orth an dus neb a dheuth a-ji.

'Wel!' a grias ev. 'Ass yw hemma gwiw! Ottensi lemmyn! Gorthugher da, Peder. Gorthugher da, Davydh.' Ev a leveris: 'Gav dhymm' dhe Alan ha Beth, ha dehweles dhe'n barr rag servya an dhew dhen.

Nebes byghan ha kempenn o Peder ha Davydh Lusmore; martesen nebes fyslek ynwedh, mes hegar lowr, dell heveli. An ost a ros aga gwires, hag apert o y vos ow kewsel dhedha yn kever Alan ha Beth. An dhew dhen a omdreylyas, mires orta, ha minhverthin. Ena Yowann Vyvyan a dhehwelis dhe voes Beth hag Alan, ha'n vreder ganso.

'Martesen y fydh gwell mar teu aga hwedhel diworta,' yn-medh ev.

'Yn sur,' a assentyas Beth hag Alan. 'A vynnogh hwi esedha orth agan moes?'

An dhew vroder a esedhas, ha Peder Lusmore a leveris, 'Yowann re leveris dhyn ni yn kever agas prevyans ryb An Goelyador. Wel, nyhewer, yth esa Davydh ha my ow kerdhes ena, ogas dhe naw eur. Yth esa genen ni agan dewbellweler, ha ni a hedhis dhe vires orth skath vyghan esa ow koelya dres an kerrek y'n pleg-mor.'

'Ni a sevis a-dherag an menhir,' a besyas y vroder, 'ha poesa erbynn an garrek. Adhesempis, yth esa sorr euthyk a'gan dalghennas. Bythkweth ny wrug vy godhvoss sorr a'n par na kyns - dres oll erbynn ow broder. Ny wrussyn ni kedryna nans yw lies blydhen.

'Yn tromm, ha heb gwarnyans, ow sorr a heveli treylya poran erbynn ow broder. My a'n kuhudhas a herdhya ow breg, hag ev a armas orthiv. An nessa tro, neppyth na yllir krysi a hwarva; yth esa an dhew ahanan ow skwaytya a'n eyl y gila, ow rolya war an leur hag ow karma yn ughel, dre sorr hag own.'

'Ny yllyn ni konvedhes an dra mann,' yn-medh Peder. 'Dell hevel tra mar drufel a skilas fara mar dhrog. Wel, ledrek yw an leur ena, dell wodhowgh, ha ni a rolyas diworth an menhir. Ena, mar skav dell dhallathsa, an sorr ha'n own eth dhe-ves. Gesys en ni, a'gan esedh war an gwels, brewys hag owth omsynsi pur fol ha methek.'

Yowann Vyvyan a leveris: 'Kepar dell wrussowgh hwi, i a dheuth omma dhe gavoës neppyth dhe omhebaskhe. I a heveli poran kepar ha dew fregys, ow sevel y'n porth, gwreugh y grysi!'

Ytho, koynt o an dra, yn hwir, ha Beth hag Alan a asas an diwotti dison ha prederys dres eghenn.

Lyther a Gembra a-dhiworth Tim Saunders (agan kesskrifer arbennik kembrek)

A gowetha ger,

Es lowr yw prederi yn kever mammskrifow y'n dydhyow ma. Den a woer my dh'assaya darbari lowr anedha ow honan. Hag yma ytho war ow flynkennow lyvrow dasskrifow arnowydh a niver a Vammskrifow a'n hen amser. Meur yw ow revrons orth an skolheygyon dhyskys ha diwysyk neb a obras yn pell rag darbari an dyllansow ma dhyn ni hedhyw.

Treweythyow dhana y fydh blas nebes koynt war an oberennnow ma. Nans yw termyn y chevisis vy dasskrif a dhyllans Nicholas Williams a *Bywnans Ke* a lyverva an Bennskol omma. Didheurek fest o y gehavalhe gans dyllans Kesva an Taves.

Y ros hemma ytho skeusennow a'n mammskrif y honan, dasskrifans a henna, treusskrifans bys yn Kernewek Arnowydh, ha

notyansow manyl. Yn dyllans Williams dhana yth esa treusskrifans Williams yn lytherennow brassa es an dasskrifans. Ny veu kampoell vyth a dhyllans an Gesva, kyn y kampoellas henna ober Nicholas Williams war-euryow. Byttegyns yth o notyansow Sowsnek Williams pur dhidhan. Piw y'gan mysk a ankev yn oes oesow an notyans yn kever stoff an stoffgi yn hwres a ... stoff ... an ki?

Meur y les yw prevyans agan mammskrifow ni. Prag yma kemmys anedha yn Kembra? Orth ow breus vy, ha breus lies huni, yth esa omma hag y'gan bro ni lowr a dus a sevi erbynn an Dasformyans, hag i kreffa ha moy aga niver omma. Yn Kembra hogen yth esa tus-jentyl y'ga mysk, i trigys yn chiof bras mayth esa le rag kudha taklow a vern. Parys ens dhe witha mammskrifow an kryjyans koth yn sawment. Ott fatell dhuryas meur a vammskrifow Kembrek – ha nebes a'gan re ni. Marthys o genen pan dheuth *Bywnans Ke* dhe wolow dydh omma. Dhe wodhvos a welyn ni mammskrifow Kernewek hwath a-nowydh yn Kernow po Kembra y'n termyn a dheu? Piw a woer?

Ny allav tybi dell o Shi Huang, Emperour Kathaya, an rewlyer kynsa neb a erviras leski lyvrow. Nyns o Henna Horgi, mab Harri Tudur, nag Olyver Krommwel, an re dhiwettha. Ha wosa leski lyvrow, y fydh es lowr troesya orth tu ha leski tus. Yn kever henna dres eghenn yma own bras warnav y'n eur ma.

Kov y'gas beus dell waytyav a Lyther a skrifis vy nans yw tro yn kever kevoeth lyvrow ha rychys mammskrifiw hen sita Tomboktou yn Mali. Y'n hen amser, y tevis koljiow ena yn goskes an teyr mosk vrassa y'n sita. Y to skolheygyon di kansow a vildiryow dhe dhyski, dhe dhisputya, dhe adhyski, ha dhe brederi. Rag henna, yth esa lowr a ober dhe skrifennysi ha skrifwesyon. Kyn y teuth an Bennskol dhe benn nans yw pella es teyr hansblydhen, yma ena milyow ha milyow a hen skrifow. Yn Arabek pur goth yma aga rann vrassa, kynth eus lowr anedha yn yethow an pow. Yma y'n lyvervaow ena, re byghan ha re bras, ha keffrys yn chiof priveth, miilyow a lyvrow yn kever pub tra yn-dann howl.

Mes y'n eur ma re dheuth dhe'n sita lu distruysi, Ansar Dine aga hanow. Y fiens i pur attes abarth dhe dus avel Torquemada, Cromwell, po Goebbels. Seulabrys re-

dhallethsons i ladha tus, herwydh usadow aga hinda. Y skattsons i yetow teg Mosk Sankore, o neb Kolji Glasnedh dhe dus Mali. A-ban yw hin Mali mar sygh, ny bodras an milvilyow a vammskrifow dyskys. A vydh feus an lyvrow hweg ma dewi yn es yn kever doemm an pow? Y fynnav assaya omwitha rag mires orth nowodhow yn kever Mali.

Krakkyia-Kod *gans Polin Prys*

Rag krakkyia an godenn, y tal parya pub lytherenn gans riv hag ena lenwel an gist bedrek rag diskudha an geryow krowsys ynni. Y hyllir gorra pub lytherenn y'n gist vyghan ryb hy riv rag perthi kov anedhi. Unn lytherenn (L) yw res seulabrys.

To crack the code, work out which letter matches which number and fill in the square box to read the crossed words. You may enter each letter in the small box by its number to keep track. One letter (L) is given you to start you off.

Niver Seyth

A	E	I	K	L
M	O	R	S	W

1	2	3	4	5
6	7	8	9	10 K

6	3	1	3	10
4		4		3
5	4	9	4	2
7		4		3
9	10	2	8	1

Lyther a Alban

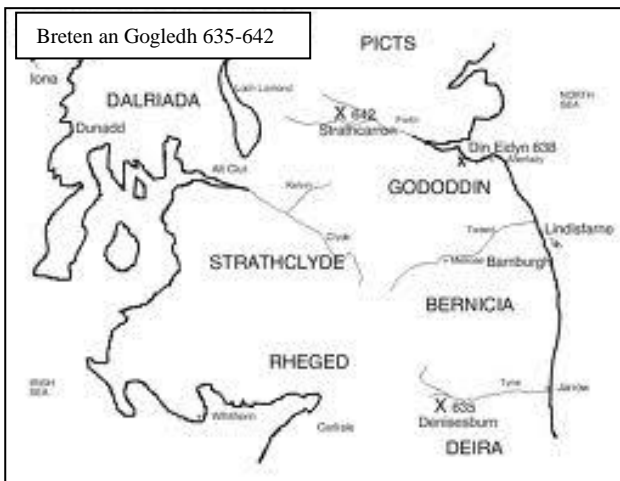
a-dhiworth Yowann Byghan

(agan kesskrifer arbennik albanek)

Myghtern Margh

Nessa Rann: Myghterneth Rheged

Yma lies hanow-tyller yn Alban hag yw brythonek (yn le gwydhelek) orth y dhevedhyans. Ensamplow yw Lanark (lannergh), Penpont (penn an pons), Terregles (tre an eglos), Renfrew (rynn fordh) ha Penicuik (penn an gog). Wosa omdennans an Romanyon y'n pypmes kansblydhen, yth esa meur a janjow y'n myghternethow a Alban dres an kansblydhynow ow sywya, ha lies yeth ow patalyas an eyl orth y gila rag gwartheyvians. Yeth an *Picts* (a'n Latin *picti*, ow styrya tus payntys), ha yeth an myghternethow Strathclyde ha Rheged, ha yeth an dus ow triga y'n pow yw henwys Cumbria hedhyw: oll an yethow ma (poken an unn yeth yntredha, martesen) o brythonek a neb sort, pur ogas dhe Gembrek A-varr (po hwath an keth). An brassa myghternethow erell o Iwerdhon (ha Gwydhelek aga yeth) ha Bernicia (henwys ynwedh Northumbria, ha'ga yeth dehengeugh Lallansek).

An myghterneth Rheged o bras ha krev dres lies kansblydhen (490 dhe 730). Owth omystynn a'n le y'n ogleth mayth omgyv Lanark hedhyw, dres Cumbria arnowydh martesen bys dhe Preston yn Pow Sows, ha war-tu ha'n est bys dhe'n le henwys Catraeth y'n Oesow Kres

(Catterick, Pow Evrek hedhyw), myghterneth rych ha galloesek o. Y'n jydh hedhyw, Dunragit (ow styrya dinas Rheged) yw treveglos pur vyghan ha distyr (namoy es hwegh chi) ogas dhe Stranraer, hag ankevys ogas yn tien yw an myghterneth y honan, marnas y'n *Rheged Centre* (Kres Rheged, le tornyaseth) yn Penrith (hanow brythonek arall) yn Cumbria.

Dell welsyn yn An Gannas mis-Gortheren, unn myghtern an pow kevoethek ma o Margh, hag o myghtern Dumnonia (hen yw Kernow, Dewnens ha Gwlas an Hav) ynwedh. Herwydh an aghskrifow koth kembrek, Margh o mab Myghtern Meirchion, hag a'n jevo powyow yn Kernow, yn Kembra hag yn Alban. Mes, kepar ha Llywelyn (po Llewellyn), Meirchion yw hanow kemmyn lowr ynter myghternedh gembrek, ha pur es yw aga hemmyska. Mars yw an linyeth gwir, Margh o mab Meirchion Cynfarch mab Meirchion mab Gwrst mab Cenau mab Coel Hen (hen yw, *Old King Cole*, myghtern galloesek an myghterneth Strathclyde). A lin Margh (yn kres an hweghes kansblydhen) a dhiyskynnans Urien (y vab-wynn po y noy-wynn martesen, troha diwedh an keth kansblydhen), an myghtern Rheged an gwella aswonys. Herwydh an henhwedhlow, Urien o myghtern marthus krev, fur ha galloesek, hag a dhros kres ha plenteth dhe'n vro wosa memans Arthur ha'n breselyow ow sywya. Y'n henhwedhlow, Urien yw marghek y'n kowethas an Voes Gylghek. Dhe'n vyghternedh oll yth esa an keth arwoedh: an vran. Yn pub delinyans an vyghternedh ma, po Coel Hen po Margh poken Urien Rheged, yma bran ena. Kota arvow Urien Rheged o shevron gans eyr bran. Mebyon Urien o Owain, Rhiwallon, Rhun ha Pasgen, ha ny a gyv an henwyn Owain ha Rhiwallon lieskweyth arta y'n vyghternedh Kembra

Y'n jydh hedhyw, ni a breder bos Kernow hag Alban broyow pur dhiblans, mes y'n Oesow Kres A-varr, yth esa mell krev yntredhon, ha lies poynt a hevelepter ynter myghternethow Strathclyde, Rheged, Kembra ha Kernow, kyns oll an yeth kewsys. Ny dhallathas an dyberthans ynter Kembrek ha Kernewek erna Vatel Deorham y'n vlydhen 577, ha dres kansblydhynyow kyns henna (ha nebes blydhynyow awosa) an yeth kewsys war vorrep Atlantek an ynys Breten, a Strathclyde dhe Benn an Wlas, o martesen unn yeth.

Hwedhel

Alsyow an Mernans gans Mary Sutcliffe

Gorthugher splann o ha gorhel koynt a veu gwelys ogas dhe Benn an Wlas. Yth esa awel glor hweg ow hwytha dhiworth an morrep mes an gorhel a neuvela war-tu ha'n dhyghowbarth gans an mordid. Pur dhyegrys o gwerin an porth drefenn bos lovanweyth koynt dhodho, goelyow du ha baner du.

Ytho, an dus a aswonnis bos an mayni morladron. Ogas dhe Borthsenan, an mayni a iselhas kok. Nebes tus a dhiyskynnas ynno, hag unn den, sprellys yn tynn, a veu ynniys, yn harow dell heveli, a-berth y'n kok. An varners a roevyas dhe'n vorlann. Ena, sprallow an den a veu kemmerys a-ves. An den a sevis hag assaya

omsettya war an varners erell, mes re grev ens i, hag i a dewlis an den y'n mordonnow bas. Ev a gramblas war an tewes sygh, treylya ha garma mollethow orth an varners ow roevya a-ves.

A-wosa, an dus teythek a dhiskudhas bos an den morlader mar fell ma na ylli y vatys aga honan y berthi.

An morlader a gavas kryllas koth hag ynyal war an alsyow ha triga ynno. Ev a hygas tiek koth rag kavoes margh dhiworto. Nosweyth, ev a ledya an margh ma a-hys an alsyow, gans lugarn war gonna an margh ha'y benn kelmys dh'y droes a-rag. Marners war worholyon ow vyajya ogas dhe'n morrep a gemmyska an lugarn rag golowys lester arall ow tossya war an mordonnow, hag y fedha an gorholyon brywys war an karregi. Mar ny fedha nebes marners beudhys, an morlader a's gweski war benn gans y voel po treghi a-ves aga diwleuv hag i ow settya aga dalghenn war an karregi. Ena, ev a ladra oll an traow a bris war an gorhel. Pur ownek anodho o oll an dus teythek.

Yth esa dhe'n morlader bywnans tebel dres eghenn ha'y vernans o drog maga ta. Termyn trevas o hag ogas dh'y ji, yn pras ryb an als, yth esa dew dhen ow felghya barlys. Nyns o awel glor vyth; oll o kosel ha didros.

A-dhesempis an ayr a dhassenis gans an geryow ma: 'An eur re dheuth mes ny dheuth an den.' Dell heveli, an geryow a dheuth dhiworth an mor; ytho an dhew dhen a viras orth an tu na. Ena i a welas gorhel du ha tewal, gans oll y woelyow settys, ow tos dhe'n morrep erbynn an mordid. A-bervedh ny allas gweles den vyth. A-dro dhe'n gorhel an ebron a dheuth ha bos du avel hanternos. Pan nesas an gorhel an alsyow, y hwelas kम्मol du avel hager-awel owth y gyrghynna. Oll a-dreus an tir yth esa howlsplann ylyn, marnas a-dro dhe ji an morlader; henn o maylys gans kम्मol tew.

An dhew dhen, dyegrys, a boenyas dhe'n kryllas. I a gavas oll an gentrevogyon owth omguntell a-dro dhe'n daras. Nagonan anedha a vedhas entra. A-dhiworth an krowji y teuth skryjyans annorel. Nebonan re alwsa an pronter, neb o skentel yn estewlel spyrysyon tebel.

An morlader ow merwel a grias yn angus, 'An Jowl a'm skward gans y ewines fell! Kemmer a-ves an varners gans aga leuwyow ow

koesa!'

Yn y baynys, ev a usas mollothow euthek. Nagonan marnas an pronter, an medhek ha dew gollonnekka pyskador a lavesis triga y'n stevell gans an morlader; oll an dus erell a sevis ow tegrena a-der an daras. Y'n pols ma an stevell o tewal avel bedh; y'n nessa pols hi o mar splann may hallsons i gweles blew an morlader ow sevel yn-bann war y benn.

An pronter a wrug devnydh a oll y sleyghneth dhe estewlel an spyrasyon dhrog mes ny allas kartha an den tormentys anedha. Dell hevelis, leun o an stevell gans an mor: an mordonnow, ow hwythfi dhe omma ha hons ha mordros a veu klewys ow krommya dell esa ow kweskel war an karregi.

Wor'tiwedh yth esa tardh taran euthyk ha tanses lughesenn. Dell hevelis, an dor a dhegrenas hag yth esa faglow ow tevi oll a-dro dhe'n chi. Pur ownek o oll an dus a-berveth hag i a fyskas yn-mes. I a asas an morlader dh'y denkys.

An kommel du a dheuth ha bos byghanna ha troyllya yn foll. An gorhel tewal a neuvyas ogas dhe'n als. A-dhesempis an gwyns a oulyas avel lu a dhywolow hag, ow skuba an kommel ganso, a bassyas avel korwyns dhe'n gorhel hag eth mes a wel avel miraj.

An dus a slynkyas arta dhe'n chi. An korf marow a worwedhas war an leur, an dhewlagas ha ganow igor yn euth. Yn skon an dus a gyrghas geler, gorra an korf ynni ha'y degi dhe'n gorflann. Mes re skav o an eler, dell hevelis, dhe gontaynya korf. Ynwedh hogh du a sywyas y'n keskerdh – nagonan a wodhva pan dheuth ev po pan eth mes a wel.

Pan dhrehedhas an keskerdh an gorflann, y tehwelis hager awel yn nerth euthyk. An dhegoryon a asas dhe goedha an eler a-der an yet ha poenya dhe woskes an eglos. An hager awel o pur freudhek, ow pesya dres termyn hir, hag oll a-dro o tewal avel hanter-nos.

Ena, a-dhesempis, yth esa lughesenn, ylyn dres eghenn hag y hwelir an lughes re dhewsa an eler ha hi a veu degys a-ves war wyns, ow leski hag ow troyllya yn korwyns.

Bythkweyth nyns o gwelys na geler na korf na gorhel du.

Arloedh an Bysowyer treyls gans Jerry Jeffries

Arloedh an Bysowyer (*Lord of the Rings*) gans J.R.R. Tolkien, Chaptra Dew treyls dhe Gernewek gans Jerry Jeffries. Drefenn y vos hir, dyllys vydh yn An Gannas yn eth rann. Pella derivadow a-dro dhe rann arall an hwedhel a-dhiworth Jerry:

2. Skeus An Termyn Yw Passys

Ny wrug an flows lehe wosa po naw po nownsek ha peswar ugens dydh. An nessa disomdhiskwedhyans a vester Bylbo Bagyns o disputys yn Hobytun, hag yn hwir oll a-dreus an Shayr, dres blydhen ha dydh, ha tus a berth a kov anodho dre dermyn hirra dres eghenn. Ev a dho ha bos hwedhel-gorthugherweyth rag hobytow yowynk; ha wor'tiwedh Bagyns Gorboellek, a dhisomdhiskwedhya gans tardh ha golow ha dasomdhiskwedhya gans saghasow a jowelys hag owr, a dho ha bos den meurgetys henhwedhlek, hag a vywa dre dermyn hir wosa an hwarvosow gwir dhe vos ankevys.

Mes, dhe'n termyn na, an tybyans dre vras y'n gentreveth o; Bylbo (esa nebes koynt yn neb kas) re dhothya ha bos gorboellek yn hwir, hag ev re boensa dhe-ves y'n gwylvos. Heb dout ev re goedhas yn po poll po avon hag ev re gavas mernans anfeusik mes a-brys. An blam o res dre vras dhe Gandalf.

'Mar mynn an pystrier mollethys na gasa Frodo yowynk heb mellyans, ev a vynn koselhe ha tevi nebes skians-kemmyn,' i a lever. Ha, dell hevelis, an pystrier a wrug gasa Frodo heb mellyans, ha Frodo a wrug koselhe, mes nyns o tevyans a skians-kemmyn apert. Yn hwir, ev a dhallathas pesya a-dhistowgh gerda Bylbo rag koynteth. Ev a naghys galari; ha'n nessa blydhen ev a wrug kevywi a-barth kansves ha dewdhek pennbloedh Bylbo, a henwis ev Kevywi Kanspoes. Ugens gwester a veu gelwys, hag yth esa kemmys a voes may hwrug hi ergh a voes ha glaw a dhiwes, dell lever hobytow.

Nebes tus o dyegrys; mes Frodo a besyas an devos dhe wul kevywi pennbloedh Bylbo blydhen ha blydhen bys yn an deles dhe dho ha bos usadow. Ev a leveri na dybi ev Bylbo dhe vos marow. Pan wovynnsons i: 'Ple'ma ev ytho?' ev a skruthas y dhiwskoedh.

Ev a drigas y honan, dell wrussa Bylbo; mes yth esa meur a gerens dhodho, yn arbennik nebes a'n hobytow yowynk (dre vras, henedhow a'n Tuk Koth) ha Bylbo da gansa pan ens i fleghes, hag a ji-dhe Bag End lieskweyth. Folko Boffyn ha Fredegar Bolger o dew anedha; mes y nessa kowetha o Peregryn Tuk (henwys Pypyn dell vydh usys) ha Meri Brandibuk (y hanow gwir o Meriadok, mes henn o ankevys dre vras). Frodo a gerdhas oll a-dreus an Shayr gansa; mes lieskweyth ev a wandras y honan, ha lieskweyth ev a veu gwelys orth pellder hir a'y dre ow kerdhes yn mysk an breow ha koesow y'n stergann, hag o marthys dhe dus reowtadow. Yth esa gogrys dhe Meri ha Pypyn Frodo dhe wodriga orth an Elfw termyn dhe dermyn, dell wrussa Bylbo.

Termyn a besya ha tus a dhallethi attendya Frodo dhe dhiskwedhes 'gwithyans da': y semlant o krev ha kolonnek haval orth ev dhe vos yonker hwath. 'Yma bywnans soenys dhe neb tus', i a leveri; mes i a dhallethi tybi y vos koynt pan nesa Frodo hanter-kans bloedh, oes moy divedhow dell vydh usys.

Frodo y honan, wosa an kynsa jag, a omglewas bos da dhe vos y vester y honan hag An Mester Bagyns a Bag End. Dre nebes blydhynyow ev o re lowen, ha nyns o ev prederus yn kever an termyn a dho. Mes hanter anaswonnys ganso y honan, yth esa edrek owth ynkressya na asa ev gans Bylbo. Ev a omwovynnas termyn dhe dermyn, yn arbennik yn kynyav, yn kever an gwylvos, ha gwelyow koynt a venydhyyow na wrussa ev gweles a dho yn y hunrosow. Ev a dhallethi leverel dh'y honan: 'Martesen my a vydh treusi an avon y'n termyn a dheu.' Hanter arall y vrys a worthybi: 'Na hwath.'

Yndella yth o, bys yn diwettha blydhynyow a'y beswara degblydhen, ha'y hanterkansves pennbloedh a nesa: Frodo a omglewo hanterkans dhe vos niver poesek; henn o an oes may tallathas Bylbo y anethow. Frodo a dhallathas omglewes dibowes, an hynsow koth o usys re yn ta. Ev a viri orth mappow, hag a

omwovynna a-dro dhe'n pyth esa dres aga emlow: mappow gwrys y'n Shayr a dhiskwedhas spas gwynn dres y emlow dell vydh usys. Ev a wandra pella a'y dre, ha'y honan lieskwettha; Meri ha'y gowetha arall a viri orto yn prederus. Lieskweyth ev a veu gwelys ow kerdhes hag ow keskewsel gans tremenysi goynt a dhallathas omdhiskwedhes yn Shayr dhe'n termyn na.

Yth esa kyhwedhlow a draow koynt ow hwarvos y'n bys yn-mes; ny omdhiskwedhas Gandalf na wrug ev danvonn messach dre nebes blydhynyow, ytho Frodo a guntella kemmys a nowodhow hag a ylli ev. Elfw, na wrussons i kerdhes lieskweyth y'n Shayr, a veu gwelys ow tremena war-tu ha'n howlsedhes dres an koesow gorthugherweyth, ow tremena, mes ny wrussons i dehweles; yth esens i ow kasa Norvys-Kres ha nyns ens i prederus a-dro dh'y ahwer. Yth esa korryon war an fordh yn myns brassa es dell vydh usys. An hen fordh Est-West eth dres an Shayr dh'y benn dhe'n Salowvaow Loes, korryon a's devnydhya rag mos dh'aga balyow y'n Menydhyyow Glas. I o pennfenten a nowodhow diworth ranndiryow pell rag an hobytow - mars esa hwans dhedha anodho: korryon a geskewsi boghes veur, ha ny wre hobytow govynn moy. Mes lemmyn, Frodo a vetya lieskweyth orth korryon koynt diworth tiryow pell, ow hwila meneghi y'n West. Prederus ens i, ha nebes anedha a gewsi yn hwystra a-dro dhe'n Eskar, ha'n wlas Mordor.

Nyns o an hanow na aswonnys gans an hobytow marnas dre henhwedhlow a'n termyn o passys tewl, haval orth skeus y'n keyndir aga kovyow; mes ankresek o ev. Dell hevel, an tebelnerth yn Koestewal re beu estewlys gans an Konsel Gwynn mes ev re dhasomdhiskwedhyas gans nerth brassa yn Mordor. Yth esa kyhwedhel an Tour Tewl dhe vos dastrehevys. Diworth an le na, yth esa an nerth ow lesa pell, ha pell dhe-ves y'n Est ha'n Dhyghow, yth esa bresel hag own owth ynkressya. Yth esa Orkow ow maga arta y'n menydhyyow. Yth esa Trolow ow kwaya arta, nyns ens i tal-sogh namoy, mes fel hag ervys gans arvow euthyk. Hag yth esa kyhwedhlow hwystrys yn kever kroaduryon euthykka es oll an re arall, mes nyns esa hanow dhedha.

ow pesya y'n misyow a dheu

Krakya-Kod Gorthyp Mis-Gortheren

B	R	O	G	H
E		N		O
R	A	G	E	R
D		E		D
H	E	L	G	H

Steus Kernewek Pennseythun Skol Ughel

Owth holya an bennseythun sewen Tregedna yn 2011, dhe'n 17^{ves} dhe'n 19^{ves} a vis-Est y fydh pennseythun dhe Skol Ughel Truru rag tus re studhyas Kernewek dres nebes blydhynyow ha hwans dhedha a wellhe aga kreftow a gewsel hag a woslowes.

An hwarvos a vydh sysnys dhe Skol Ughel Truru ha selys a-dro dhe esedhogow stroethys ha hwarvowsow kowethasek. Ha kepar ha'n bennseythen Tregedna y fydh poes gorrys war wellhe Kernewek kewsys. Mes nyns yw poran kepar ha Tregedna; y fydh an bennseythun gwrys dre Gernewek ha tamm a Sowsnek. Dhe dhiwedh an bennseythun y fydh dhe'n studhoryon nerth lowr rag bos rann a Yeth an Werin.

Esedhogow a vydh hembrenkys gans

dhyskadoryon liesek ha pub esedhek a vydh desyns dhe wellhe kreftow goslowes ha kewsel hag ystynn gerva an studhoryon.

An euryador servadow yw:

Dy'Gwener an 17^{ves} a vis-Est:

17 dhe 18.30 eur esedhek onan, kommandyans

19 dhe 20.30 eur, kinyow

20.30 dhe 22 eur, esedhek dew

Dy'Sadorn an 18^{ves} a vis Est

8 dhe 08.30 eur, hansel

9 dhe 10.30 eur, esedhek tri

10.30 dhe 11 eur, prys koffi

11 dhe 12.30 eur, esedhek peswar

12.30 dhe 14 eu, prys li

14 dhe 16 eur, esedhek pypm

16 dhe 16.30 eur, prys te

16.30 dhe 18.30, esedhek hwegh

19 dhe 20.30 eur, kinyow

20.30 dhe 22 eur, esedhek 7

Dy'Sul an 28^{ves} a vis-Est

8 dhe 08.30 eur, hansel

9 dhe 10.30 eur, esedhek eth

10.30 dhe 11 eur, prys koffi

11 dhe 12.30 eur, esedhek naw

Kostow

Annedhel:

dhe driga ena a-hys an bennseythun gans prysyow boes: £74.

Anannedhel¹:

gorthugher Gwener gans kinyow: £15;

dy'Sadorn gans prysyow boes: £26.50;

dy'Sul £12.50.

Yma ugens le hepken; ytho mars yw dhe les, kestav Sam Rogerson dhe Soedhva Maga, e.bost:

sjrogerson@cornwall.gov.uk.

¹ **annedhel**, non-residential

Nawbedrek

A yll'ta dismygi an ger a naw lytherenn? Py lies ger a moy es 3 lytherenn a yll'ta kavoes, res yw dhis devnydhya pub lytherenn unnweyth yn pub ger ha res yw dhis devnydhya an lytherenn yn kres an pedrek yn pub ger.

R	Y	T
T	K	I
K	I	N

Gorthyp mis-Gortheren:

gweythres

Devedhyans Agan Paloresow

Yma pella nowodhow a-dro dh'agan paloresow kernewek, hag a veu dyllys dhe'n 2^a a vis-Gortheren gans hwithroryon a'n Bennskol Aberdeen², Alban.

Dell wodhon yn ta an balores, rudh hy gelvin ha diwarr, a sev war gota-arvow Kernow mes y teuth ha bos difeudhys y'n pow ma yn 1949, may kellsyn onan a'gan arwoedhyow meurgherys.

Kota-arvow: pyskador, den-bal ha palores

Ena y'n vlydhen 2001 y teuth teyr edhen a dhevyans anaswonnys ow talleth poblans nowydh hag ow maga y'ga fow istorek.

Mes a by le y teuthons o an govynn a vri.

Krysos o y'n kynsa le aga bos devedhys a-dhiworth poblansow yn po Breten Vyghan po Kembra Dyghow.

Mes wosa hwithrans skiansek gennynek yth hevel bos an kynsa teyr devedhys a-dhiworth tyller hwath pella – Iwerdhon.

Hwithroryon a guntellas pluvennow a veu gesys dhe goedha gans an paloresow kernewek ha paloresow yn poblansow erell a-hys Europa.

Dre vras yma kesweyth gennynek krev ha diverseth isel yn mysk poblansow an balores gelvin-rudh europek (*Pyrrhocorax pyrrhocorax*).

Godhonydhion an bennskol albanek na a estennas DNA diworth an pluvennow ha keheveli kevresow DNA an paloresow nowydh kernewek orth paloresow trigys yn ken tylleryow.

An gwella paryans o kevys dhe vos gans paloresow iwerdhonek ow profya devedhyans keltiek anwaytys dhe'n ydhyon nowydh kernewek.

Dr Jane Reid, hwithrores dhe'n bennskol a leveris na veu tybys aga bos diworth Iwerdhon kyns bos hemma prevys gans an dielvennans gennynek DNA.

Ha Claire Mucklow, a-dhiworth an RSPB, a geworras bos marthys aga bos devedhys diworth Iwerdhon yn le poblansow moy ogas. Dehwelyans an paloresow yw heb mar tra a vri rag gwithyans hag ynwedh orth nivel ertach kernewek.

Yma poblans an paloresow kernewek ow tevi yn krev pub blydhen. Pymp kopel a dhineythis yn sewen yn 2012 hag yma bodhogyon ha tiogyon ow kesoberi rag provia bywva wiw dhe sewena an paloresow.

An hwithrans a dhisudhas devedhyans an paloresow kernewek a veu hembrenkys gans Marius Wenzel, Dr Jane Reid ha Dr Stuart Piertney dhe Bennskol Aberdeen.

(Pella kedhlow: diworth Soedhek Keskomunyans an Bennskol yw Jennifer Phillips ☎ 01224 273174)

² Obar Dheathain yn Gwydhelek Alban

Pedrek Geryow

Y'n pedrek geryow dhe-woeles y fydh kevys yn Kernewek henwyn 20 tra y'n chi. Aga henwyn Sowsnek yw diskwedhys yn-dann an pedrek rag gweres.

A	P	R	A	G	H	T	I	F	O	R	N
P	E	L	L	G	O	W	S	E	R	I	P
L	L	E	U	R	L	E	N	N	K	G	L
I	L	N	G	W	E	L	I	E	A	H	U
G	W	D	A	R	A	S	P	S	D	K	V
S	O	U	R	A	D	Y	O	T	O	A	E
K	L	F	N	A	R	G	H	E	R	L	K
M	O	E	S	H	A	M	A	R	I	T	R
U	K	I	B	E	L	L	R	V	M	O	E
K	R	O	G	L	E	N	N	O	B	R	B
D	I	G	O	L	O	W	K	G	W	O	U
R	E	W	E	L	L	L	I	W	A	N	S

An henwyn Sowsnek yw:

bath
bed
carpet
chair
chest

cupboard
curtain
cushion
door
freezer

kettle
lamp
light
oven
picture

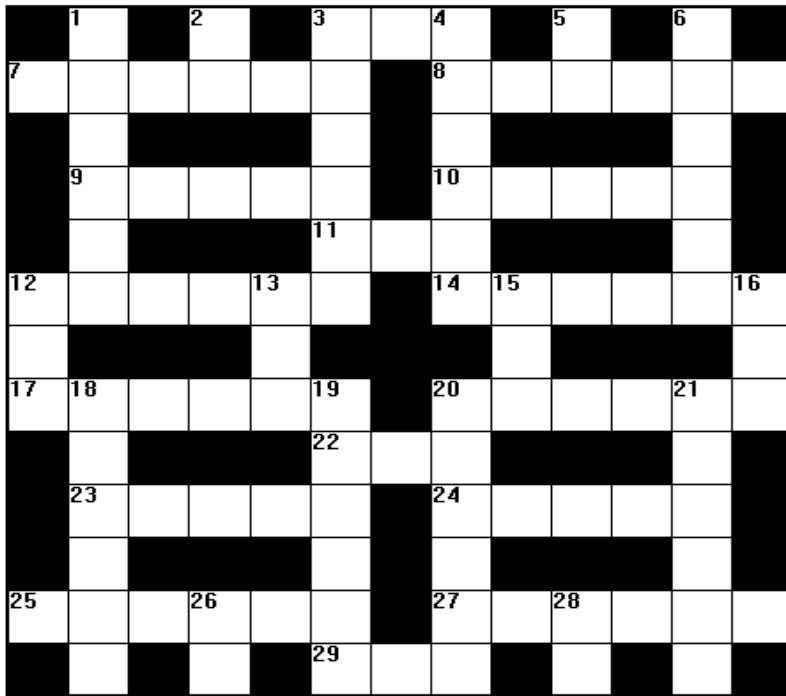
radio
table
telephone
television
window

Rag pella gweres y hyllir mires y'n Gerlyver Meur, dyllys gans Kesva an Taves Kernewek, 2009, ISBN 978-1-902917-84-9.

Gorthybow: kibell; gweli; leurlenn; kador; argh; amari; krogenn; pluvek; daras; rewell; kaltor; lugarn; golow; forn; liwans; radio; moes; pellgowser; pellwolok; fenester.

Krowseryow Mis-Est

gans Ray Edwards

Skeusenn a Gernow

Ryskammel, an dre le may fydh synsys Gorsedh Kernow 2012; gwel gwerthow yn kres an dre.

a-dreus:

- 3. An mis ma (3)
- 7. Dyw genes (6)
- 8. Gonisogeth tir (6)
- 9. Afina (5)
- 10. Niver onan (5)
- 11. Mab broder (3)
- 12. Rag doen dowr (6)
- 14. Kuhudha (6)
- 17. Gogoska (6)
- 20. Koynt (6)
- 22. Pows (3)
- 23. *Glanhe*: dhe ..... (5)
- 24. *Dalghenn mar kaffav ynno pur wir ny skap kyn* ..... (RD 383) (5)
- 25. Myns dhe lenwel dorn (6)
- 27. Akordyes (6)
- 29. Tir ughel ryb an mor (3)

war-nans:

- 1. Takya (6)
- 2. Ger a yll bos sywyes gans 3a po 4a trelyans (2)
- 3. Gwryghonenn (6)
- 4. Fasthe (6)
- 5. *Ov yn Sowsnek* (2)
- 6. Gwel vy, yth esov omma! (6)
- 12. Nyns yw *keth* (3)
- 13. ... *gras a wul da pup-prys* (RD 821) (3)
- 15. Ilow war anow (3)
- 16. Fi! (3)
- 18. Drogwesyon (6)
- 19. *Ages + i* (6)
- 20. Nyns yw *feus* (6)
- 21. Ahwer (6)
- 26. Rakhanow, 1a person liesek (2)
- 28. Temmik negedhek (2)

**Gorthybow dhe'n
krowseryow
Mis-Gortheren 2012**

Tros an Bys Bras gans Tony Snell

Dyghtya Asnodhow an Bys

Yma asnodhow poesek, kyns oll energi, dowr salow, boes, moenow, ha tir, ow tos ha bos byth moy skant.

Dell yw dargenys, erbynn 2050 poblans an bys a vydh 9 bilvil a dus, ha 70% a'n re ma trigys yn sitys. Ha hwath pella, omlesans uskis a renkas kres ollvysek a wra kawsya kressyans gorholedh, byth uskissa, a dhowr, energi, boes, ha devnydhyow divers.

An lavarenn Sowsnek *Resource Nexus* re beu profys rag an mellow ynter asnodhow divers. Mars eus edhomm genen a lavarenn yn Kernewek rag hemma, fatell via 'Keswias- Asnodhow'? Ger nowydh a via 'keswias': hanow gwrys a-dhia'n verb 'keswia' hag a gevyr y'n Geryador Meur (2009) rag an Sowsnek *to interweave*. Der agas kummyas my a vynn gul devnydh a'n ger ma y'n skrifenn ma.

Troboyntel yw an effeyth a erviransow gwrys a-barth onan a'n asnodhow orth re erell, ha res porres yw konvedhes an keswians³ rag skoedhya gwrians erviransow effeythus. Rag ensampel, ervira an tyller, an eghenn, ha'n braster a unn system rag dineythi energi a yll awedhya gorholedh a dhowr. Gonedha biogeunys a yll dilea askorrans boes. An maner a dhevedhyans dowr, hag a'y lesranna ha'y usya, a yll po moghhe po lehe edhommow energi. Dewisyansow gwrys a-dro dhe voes ha rewlou-boes a wra awedhya edhommow dowr hag energi, ha dewis an fordh a voesa poblans a 9 bilvil a wra gorra gorwask⁴ war an keynvoryow.

Kawsys yw lies kudynn gans tevyans poblans ha gans displegyans erbysek uskis, hag ynwedh awos fowt *forums* rag ervira strivyans ha rag dyghtya asnodhow.

UNN DERIVAS POESEK DEGYNSOW

Unn derivas dyllys gans an *Transatlantic Academy* re hwithras an gudynn ma. Darbarys a veu hemma gans eseli Amerikanek ha Europek an Akademi. Hemm yw an kynsa studhyans a'n keswians a jalenjys owth omsevel yn-mes a vellow ynter an asnodhow divers. An pypm anedha, henwys a-ughon, yw an moyha talvosek a-barth kenwerth keswlasek, hag a res rag diogeledh poblou, hag i a vydh an moyha deantell ow kodros sordya kenkians ynter kenedhlow.

An studhyans re hwithras an kes-

³ **keswians**, *nexus* (a connected or interwoven group)

⁴ **gorwask**, *excessive stress or pressure*

perthynyans ynter an asnodhow troboyntel ma, ha provia gwel kowlhes⁵, a-der golok ynn orth namoy ages onan anedha diberthys a'n re erell. Ha diskwedhys yw fatell wra chanjys yn onan a'n asnodhow effeythi an re erell.

Poeslevys gans an studhyans yw teyr gwirenn hag usi ow moghhe an gudynn selyek a asnodhow:

- Chanj y'n hin ha'n effeyth a henna orth patronyow a gewer hag orth ynkressyans nivelyow mor
- Tevyans renkas-kres a boblow yn Asi hag yn Latin-Amerika hag usi ow medra orth an keth nivelyow a wolusogneth hag yw gwithys gans poblou y'n West.
- Tevyans kettuel an is-renkas⁶ ollvysek hag ynno bilvilyow a dus heb an pygans selyek rag durya yn fyw.

Stephen F. Szabo, kev-arwoedhyas gweythresek a'n Akademi Treusatlantek, a leveris: 'Yma governansow a-lemmyn ow tewlel towlow rag dadhel gans broyow kentrevok a-dro dhe hedhas dhe asnodhow, hag a-dro dhe devyans gwaytys a ymbroyans routheke.

Yma res-arvow ynter morluyow ow hwarvos yn rannvro Eyndo-Keynvor Hebask le may ma statow owth omworra yn kedrynnow, re anedha freudhek, a-dro dhe byskessa nep-pell a'n vorlann, hag adro dhe asnodhow energi.

Mall yw gans Ethiopi ha Sudan drehevel argeow war an Nil rag dineythi tredan, kyn hwrug Ejyp disklerya: mar kwra broyow a-ugh Ejyp mellya orth an Nil, hemm a

⁵ **kowlhes**, *integrated*

⁶ **is-renkas**, *underclass* (socio-economic)

allsa bos ken dhe werrya.

Preder a'n jeves Europa a-dro dhe'n omsavow Arabek yn Afrika Gledh hag y'n Est Kres, enowys yn rann gans prisyow ow kressya ha gans fethans dre nerth: an re ma a allsa krevhe divroans poblw.

Otomma peryllow na yllyn skonya aga aswonn heb sywyansow drog, hag yn studhyans ma yma an gonnygyon a'n Akademi Treusatlantek ow profya fordhow a grevhe kesoberyans Atlantek rag lettya re a'n barrasow ma.'

Herwydh profyans skriforyon an Derivadow, y talvia dhe'n gemmynieth treusatlantek bos voward y'n mater ma ha devisya kynnygow rag fordhow a grevhe an framweyth a fondyansow. Dhe gesparow y'n dhew amal a'n Atlantek y tegoedh surhe kevrennygyon boesek erell, kyns oll Eynda ha China, aga bos komprehendys y'n argerdh ma.

Hag yn poesek: ny grys an skriforyon bos esow asnodhow yn hwir an brassa kudynn, saw kyns oll kaletteryow yw kawsys gans fowt a gesweythow keswlasak rag dyghtya gwell asnodhow ha rag gorfenna stryvyansow.

PRESENTYANS AN DERIVAS

Derivas an Akademi Treusatlantek a veu presentys an 6^{ves} a vis-Metheven hevlyna yn Berlin, hag a veu igerys gans Emily Haber, Skrifennyades Stat Almayn.

Otomma devynnow a'y areth.

'Yn prys da dhe wir yma an derivas ma, ha fest perthynek dh'agan strivyans tu ha trovya gorthybow dhe re a'n govynnow meur a'gan termyn ni: fatell wren ni dyghtya tanowder asnodhow? Fatell wren ni attamya chanj y'n hin ha sewajya sywyansow a henna? Fatell wra tevyans poblans

an bys awedhya an norvys?'

Hi a gampoellas pypm kenkians, a'n moyha poesek, dell boeslevas an skriforyon.

- Kudynnow a-dro dhe asnodhow dowr y'n Est Kres, y'n bason Nil, hag yn Asi le may ma ranndiryow kowrek ow fydhya yn provians dowr a-dhia'n Himalaya.
- Yn Sudan y tardhas degynsow, unnweyth arta, ynter Dyghow ha Kledh, kenkians a'n lownyow-oyl ryb an or yntredha.
- An Kresvor Est, le may feu diskudhys degynsow asnodhow gass yn-dann an mor: an re ma a allsa enowi kenkiansow owth omvyska Ysrael, Lebanon, Kobros ha Turki.
- Y'n Arktek, y hallsa hwarvos kenkiansow a-dro dhe oyl ha gass, pan dheu ha bos estennans moy hewul yn erbysek y'n degblydhynyow alemma-rag.
- Ranndir a'n Loghow Meur, kyns oll Repbolek Demokratek Kongo le mayth usi estennans moenow ow sordya kenkiansow. Seulabrys re beu kawsys effeythow fest kiskus gans hemma.

TOWLOW PROFYS

Rag dyghtya yn effeythus an chalenjys ow tegynsywa a-dro dhe asnodhow naturel, yma an derivas ow profya nebes gweythresow poesek.

- Res yw dhe Europa, dhe'n SUA, ha Kanada dewblekhe effeythuster asnodhow a-ji dhe'n ugens blydhen a dheu, rag assoylya kedrynnow y'n ranndir treusatlantek,

- Omworrans 'an Atlantek efanna'. An Bason Atlantek, Kledh ha Dyghow, a'n jeves kreunyow meur a geunys rag enerji hag a voenow, ha chonsyow a gressya askorrans ammethel sostenadow ha rag surhe kavadewder boes. Yn mysk ragdresow a-varr y koedhvia desedha kresennow skentoleth rag kesordena darbari mappow a greunyow a asnodhow, kevradow estennans moenow, askorrans ammethel, dyghtyans pyskessa, ha tuedhow dowr.

- Kesoberi gans eseli nowydh. Bernow treusatlantek a dal bos ewngemmyskys⁷ gans bernow yn broyow ow tisplegya hag ow tevi uskis, ha gans lies stat usi owth esperthi asnodhow. Res yw dhe ledyoryon dreus-atlantek moghe aga strivyansow rag dri gansa China, Eynda, ha Brasil, dres an niver bras a jalenjys a-dhia'n keswias-asnodhow.

- Krevhe kesoberyans ollvysek. Roesweythow ollvysek divers re beu profys gans an skriforyon, rag ensampel: both-data⁸ keswlasak rag provia data akordys war rannow divers a'n keswias-asnodhow; servis ollvysek a-barth boes ha dowr, ow kweres kressya kevarghewyow chatel rag efani askorrans boes, dowr salow, ha yeghesweyth; roesweyth a gresennow trenyans tu ha dyghtyans asnodhow; gedyans rag governans war dhevnydh tir.

KAMPOELLOW

www.transatlanticacademy.org/category/tr-ansatlantic-academy
www.transatlanticacademy.org/press
www.transatlanticacademy.org/blog
www.transatlanticacademy.org/.../ta-fellows-present-report-canadian-government

⁷ ewngemmyskys, *integrated*

⁸ both-data, *data hub*

An Gannas

An Gannas ISSN 1469 705X yw dyllys pub mis gans **Kowethas an Yeth Kernewek** a-dhia Lys an Kog, 2 Cook Court, Latchbrook, Essa, Kernow PL12 4UE ☎ 01752 840749

Kost an ragpren yw £20 an vlydhen ha gans hemma eseleth Kowethas an Yeth Kernewek

An pennskriker **Graham Sandercock**, trigva a-ugh, yw lowen degemmeres erthyglow yn furvas Word dh'aga dyllo po der e.bost:

grahamsandercock@blueyonder.co.uk

Pryntyes yn Kernow gans **Precision**, Lyskerrys.

Kesva an Taves Kernewek: trigvaow

Skrifennyades: Maureen Pierce, 16 Fordh Trelawney, Kelliwik/Callington, Kernow, PL17 7EE; ☎ 01579 382511; e.bost: mpiercekernow@btinternet.com

Gwerthow: Jori Ansell, 65 Churchtown, Gwynnyer, Heyl, Kernow, TR27 5JL; faks ha ☎ 01736 850878; e.bost: jori.ansell@tiscali.co.uk

Kernewek Dre Lyther:
gwasva: <http://www.kesva.org/KDL>
Ordenor: Roger Bailey
e.bost: kernewekdrelyther@hotmail.co.uk

Apposyansow: Tony Hak, 5 Sherwood Close, Bracknell, Berkshire, Pow Sows, RG12 2SB, ☎ 01344 428105; e.bost: kowethas@tonyhak.freemove.co.uk

Kowethas an Yeth Kernewek

Gwasva: www.cornish-language.org
Kowethas an Yeth Kernewek yw Alusen Govskrifys, niver 1065527.

Soedhogyon 2012, bys y'n nessa kuntelles blydhenyek (Genver 2013), yw:

- **Kaderyores:** Loveday Jenkin, Pennti Tremeyn, Pras an Bibell, Kambron TR14 9PH; ☎ 01209 831517
e.bost loveday.jenkin@googlemail.com
- **Skrifennyas:** Tim Hambly, 12 Stret an Duk, Lannstefan Wartha, Kernow, PL15 8HD ☎ 01566 773716
e.bost skrifennyas@btinternet.com
- **Alhwedhores:** Koreen Twydell ☎ 07890742570; e.bost: koreen@koreen3.orangehome.co.uk
- **Dyllansow:** Maureen Pierce
- **Eseleth:** Tony Hak, 5 Sherwood Close, Bracknell, Berkshire, Pow Sows, RG12 2SB, ☎ 01344 424105; e.bost: kowethas@tonyhak.freemove.co.uk
- **Eseli an Konsel:** Jan Edmondson; Mary Ellis (Kowethas Kans); Steve Harris; Raël Harvey; Sally Mollard; Polin Prys; Rob Reynolds; Graham Sandercock (An Gannas)
- **Kestewisys:** Esme Tackley; Shelagh Garrard
- **Gwerthow:** Kowethas an Yeth Kernewek, Gwithva Soedhva Niv. 3 (*Office Store No.3*), Hwelbark Lannudhno (*St Erth Industrial Estate*), Trejenon (*Canonstown*), Heyl, Kernow TR27 6LP; po ☎ Jan Edmondson 01503 220445

Gwerthji Kernewek:

Keskewsel, 24 Plen an Varghas, Ryskammel, PL32 ☎ 01840 211725
(dyghtyer Jerri Jeffries)

An Gannas

© 2012